

Jännitteitä, konflikteja ja neuvotteluita

Heikki Pesonen
Helsingin yliopisto

Uskonnontutkimuksen keskiössä ovat usein erilaiset uskontoon liittyvät sosiaaliset konfliktit. Näitä voivat olla esimerkiksi sotilaalliset konfliktit, joissa eri osapuolten intressejä perustellaan (myös) uskonnollisin argumentein, uskonnollisten ryhmien keskinäiset ja sisäiset jännitteet sekä uskonnollisen ryhmän ja muun yhteiskunnan väliset konfliktit. Uskontotieteilijät tutkivat konflikteja pyrkien osoittamaan – Veikko Anttosen sanoin – ”minkälaisista rakennusaineista kiistanalainen, keskusteltava ilmiö koostuu”. Tarkastelun kohteena on tällöin monesti myös se, minkälaisilla neuvotteluilla jännitteitä yritetään purkaa ja konfliktia ratkaista.

Tämän lehden artikkeleissa tarkastellaan kolmen jännitteisen ilmiön rakennusaineita. Kari Vitikainen analysoi turkkilaisten imaami-saarnaajalukioiden oppikirjojen ilmentämää maailmankatsomusta. Diskurssianalyysin avulla oppikirjoista paikannetut tulkintarepertuaarit tuovat kiinnostavalla tavalla näkyville ne tavat, joilla Turkin sekulaarin tasavallan ja islamin edustamien arvojen välisiä jännitteitä pyritään ratkomaan.

Outi Pohjanheimon artikkelissa havainnollistetaan uskontoon liittyvää toiseuttamista katsauksella eurooppalaiseen uskontohistoriaan. Artikkelissa tuodaan esiin se, kuinka liioitellulla toiseuttamisella kuten esimerkiksi toisen ryhmän jäsenten demonisoinnilla erottaudutaan muista ryhmistä ja vahvistetaan samalla oman ryhmän identiteettiä. Liioitellun toiseuttamisen luoma konflikti saa myös helposti ongelmallisia muotoja, kuten Pohjanheimo artikkelissaan osoittaa.

Uusateistien voimakas uskontokritiikki on noussut otsikoihin 2000-luvulla. Keskustelu uskonnon paikasta yhteiskunnassa ja ylipäänsä uskonnon julkisen ilmaisun oikeutuksesta on kärjistynyt varsinkin amerikkalaisten uusateistien tuottaman kirjallisuuden sekä muiden mediatuotteiden ja –kampanjoiden kautta. Artikkelissaan ”Ateismin lähteillä. Jumalattomuuden alkupeuran ja yleistymisen tarkastelua” Mikko Sillfors paikantaa lähtökohtia ja syitä ateismin leviämiseen länsimaissa. Sillfors näkee, että ateismin syiden syvempi ymmärtäminen voi auttaa omalta osaltaan purkamaan konflikteja uskonnottomien ja uskonnollisten ihmisten ja ryhmittymien välillä.

Tästä lehdestä löytyy myös kaksi katsausta islam-aiheisiin konferensseihin. Anu Heinonen osallistui Leuvenin katolisessa yliopistossa konferenssiin, jossa käsiteltiin eurooppalaisten muslimien arkipäivän käytänteitä ja kuluttamiseen – kuten esimerkiksi islamilaiseen muotiin – liittyviä kysymyksiä. Atefeh Aghae ja Tuula Sakaranaho esittelevät Helsingin yliopistossa vuonna

2013 pidetyn tataarien kulttuuria ja tataaritutkimusta käsittelevän konferenssin antia. Konferenssin tavoitteena oli pohtia tataarien tämänhetkistä tilannetta ja tutkimuksen tarvetta sekä tataarien että tutkijoiden voimin.

Kirja-arvosteluissa turkulaiset uskontotieteilijät esittelevät ja arvioivat tutkimuksia, joissa tarkastellaan pahuutta ja demonologiaa länsimaisessa populaarikulttuurissa (Lari Kulokorpi), uskonnollista ja henkistä kokemusta (Valde Orrenmaa), vanhoillislestadiolaislasten kokemaa väkivaltaa (Joonas Saari) sekä tieteen yleistajuistamista (Tiina Mahlamäki). Jos kyseisistä teoksista pitäisi arvostelujen perusteella valita yksi pyörälaukkuun kesälukemiseksi, toimituksen valinta olisi ehdottomasti Mahlamäen arvioima kirja tieteen yleistajuistamisesta – jo pelkäänsen sen luovaa työskentelyä tehostavan vaikutuksen takia.